

Adran Gwaith
a Phensiynau

Adolygiad Timms o Daliad Annibyniaeth Personol: Adroddiad Canfyddiadau Cais am Dystiolaeth

Cynnwys

<u>1. Cyflwyniad</u>	3
<u>1.1. Dadansoddiad o'r ymatebwyr</u>	4
<u>1.2. Sut y dadansoddwyd ymatebion</u>	4
<u>2. Crynodeb Gweithredol</u>	5
<u>3. Crynodeb o fewnwelediadau allweddol</u>	6
<u>Profiadau o wneud cais am PIP</u>	6
<u>Rhwystrau a heriau wrth gael mynediad at PIP</u>	7
<u>Yr hyn mae'r ymatebwyr yn dweud sy'n gweithio'n dda</u>	8
<u>Newidiadau a gynigiwyd gan ymatebwyr</u>	8
<u>4. Ymatebion o'r Cais am Dystiolaeth ar draws y pedair thema</u>	10
<u>Thema 1: Rôl a Phwrrpas Taliad Annibyniaeth Personol</u> <u>Annibyniaeth Personol</u>	11
<u>Trosolwg</u>	11
<u>Canfyddiadau allweddol</u>	11
<u>Negeseuon allweddol ar Thema 1</u>	11
<u>Thema 2: Cymhwysedd a Thegwch</u>	14
<u>Trosolwg</u>	14
<u>Canfyddiadau allweddol</u>	14
<u>Negeseuon allweddol ar Thema 2</u>	14
<u>Thema 3: Profiad o hawlio PIP</u>	17
<u>Trosolwg</u>	17
<u>Canfyddiadau allweddol</u>	17
<u>Negeseuon allweddol ar Thema 3</u>	17
<u>Thema 4: Newid Cyd-destun</u>	20
<u>Trosolwg</u>	20
<u>Canfyddiadau allweddol</u>	21
<u>Negeseuon allweddol ar Thema 4</u>	21
<u>5. Yr hyn a ddywedodd gwahanol grwpiau o bobl wrthym</u>	23
<u>6. Camau nesaf</u>	27
<u>Atodiad A: Cais am dystiolaeth Adolygiad Timms</u>	28
<u>Atodiad B: Methodoleg a defnydd o Ddeallusrwydd Artiffisial (AI)</u>	34

1. Cyflwyniad

1. Lansiodd grŵp llywio Adolygiad Timms, fel rhan o'i raglen ehangach o ymgysylltu a chasglu dystiolaeth, Cais am Dystiolaeth ar 19 Mawrth 2026. Arhosodd ar agor am 10 wythnos, gan gau ar 28 Mai 2026, a derbyniodd 38,713 o ymatebion gan ystod eang o unigolion a sefydliadau. Roedd y rhain yn cynnwys pobl anabl a phobl â chyflyrau iechyd hirdymor, gofalwyr, sefydliadau cynrychioliadol ac elusennau, clinigwyr ac arbenigwyr pwnc eraill, yn ogystal ag academyddion a melinau trafod.
2. Mae'r grŵp llywio yn ddiolchgar i bawb a gymerodd yr amser i ymateb. Mae'r adroddiad hwn yn crynhoi'r canfyddiadau allweddol o'r ystod eang o dystiolaeth a dderbyniwyd.
3. Gweinyddwyd y Cais am Dystiolaeth gan yr Adran Gwaith a Phensiynau (DWP) ar ran y grŵp llywio. Fe'i cyhoeddwyd mewn amrywiaeth o fersiynau hygyrch gan gynnwys braille, sain, iaith Arwyddion Prydain, Hawdd ei Ddarllen, print bras a PDF hygyrch ar y we. Fe'i cefnogwyd gan ddull cyfathrebu cynhwysfawr i sicrhau cyrhaeddiad eang. Roedd hyn yn cynnwys hyrwyddo trwy gyfryngau cenedlaethol a rhanbarthol, sianeli cyfryngau cymdeithasol (gan gynnwys rhai y aelodau'r grŵp llywio), rhwydweithiau rhanddeiliaid, a sefydliadau anabledau.
4. Roedd y Cais am Dystiolaeth yn eang ei gwmpas yn fwriadol. Fe'i strwythurwyd o amgylch pedair thema y cytunwyd arnynt gan grŵp llywio'r Adolygiad i helpu i lywio ymatebion, wrth dal i roi'r rhyddid i bobl godi'r materion sy'n bwysig iddyn nhw. Nid oedd yn ofynnol i ymatebwyr ddilyn cwestiynau penodol ac roeddent yn gallu darparu mewnwelediadau ar draws cwpas llawn Cylch Gorchwyl yr Adolygiad. Cyflwynwyd ymatebion yn ddienw, gan alluogi cyfranwyr i rannu barn yn agored ac yn fanwl, gan gynnwys profiadau sensitif a phersonol.
5. Mae'r cwestiynau a ddefnyddir i lywio'r Cais am Dystiolaeth wedi'u nodi yn Atodiad A; fodd bynnag, nid yw canfyddiadau yn yr adroddiad hwn yn cael eu cyflwyno yn erbyn cwestiynau unigol, gan nad oedd ymatebwyr yn cael eu cyfyngu i'w dilyn.
6. Mae'r Cais am Dystiolaeth yn rhan allweddol o sylfaen dystiolaeth gyffredinol yr Adolygiad. Er ei fod yn eistedd ochr yn ochr â gweithgareddau ymgysylltu a chasglu dystiolaeth allweddol eraill, mae'n darparu disgrifiad uniongyrchol ar raddfa anarferol o fawr o brofiad byw.

7. Nid yw'r farn a fynegwyd gan ymatebwyr yn y crynodeb hwn o'r canfyddiadau o'r Cais am Dystiolaeth o reidrwydd yn cael ei chymeradwyo gan yr Adran Gwaith a Phensiynau.

1.1. Dadansoddiad o'r ymatebwyr

8. Derbyniodd y Cais am Dystiolaeth 38,713 o ymatebion gan ystod eang o bobl. Roedd yr ymatebion yn ddienw. Er bod gan ymatebwyr yr opsiwn i nodi pa grŵp eang yr oeddent yn uniaethu ag ef, nid oedd hyn yn ofynnol a dewisodd rhai peidio â darparu'r wybodaeth hon. Gallai'r rhai a ddewisodd wneud hynny dewis mwy nag un grŵp, sy'n golygu y gall categorïau orgyffwrdd. O ganlyniad, dylid trin yr ymatebwyr fel dangosol yn unig. Nid yw canrannau yn gyfanswm o 100% ac mae cyfeintiau yn cael eu cyflwyno fel ystod oherwydd eu bod yn amcangyfrifon crwn, ac mae ymatebwyr yn aml yn perthyn i fwy nag un categori, sy'n golygu nad yw'r categorïau yn cyd-eithrio.

Grŵp Ymatebwyr (hunan-adnabod)	% o'r cyfanswm	Nifer o ymatebion
Unigolion (profiad byw)	70–75%	27,099 – 29,035
Gofalwyr	9–12%	3,384 – 4,646
Sefydliadau	5–7%	1,936 – 2,710
Clinigwyr	2–4%	774 – 1,549
Academyddion	~1%	~391
Melinau trafod	~ 0.3–0.5%	116 - 194
Cynrychiolwyr etholedig (AS)	~ 0.05%	15
Anhysbys / Ni ellir ei adnabod	8–10%	3,097 – 3,871

1.2. Sut y dadansoddwyd ymatebion

10. Roedd angen dull dadansoddol strwythuredig i sicrhau cysondeb, tryloywder a chadernid. Er mwyn cefnogi hyn, defnyddiodd yr Adolygiad System Deallusrwydd Fertigol Dadansoddol (AVIS), fframwaith dadansoddol dan arweiniad dynol gyda chymorth Deallusrwydd Artiffisial a gynlluniwyd i alluogi dadansoddiad ar raddfa fawr.

11. Defnyddiodd AVIS broses gam-wrth-gam i nodi, dosbarthu a chyfuno themâu ar draws y dystiolaeth yn systematig, gan symud ymlaen o godio cychwynnol i ddadansoddiad ar lefel system a mewnwleidiad strategol. Cafodd y system ei ffurfweddu i weithredu o fewn fframwaith dadansoddol cyfyngedig, gan sicrhau bod allbynnau'n parhau i fod wedi'u seilio ar dystiolaeth a gyflwynwyd ac nad oeddent yn dibynnu ar ragdybiaethau allanol neu ddehongliad dyfaliadol.

12. Roedd goruchwyliaeth ddynol wedi'i ymgorffori trwy gydol y broses. Pobl adolygodd a dilysoedd allbynnau ym mhob cam, gan sicrhau bod dosbarthiadau thematig yn gyson, bod dyfarniadau dadansoddol yn parhau i fod yn gymesur â'r dystiolaeth, a bod naws o fewn ymatebion profiad byw yn cael ei gadw.

13. Mae'r dull cyfunol hwn, gan integreiddio llinynnau tystiolaeth luosog o fewn un fframwaith dadansoddol a chymhwyso dadansoddiad â chymorth AI ochr yn ochr â sicrwydd ansawdd dynol strwythuredig, galluogodd yr Adolygiad i brosesu nifer fawr a chymhleth o ymatebion mewn ffordd gyson, wrth gynnal cysylltiad tystiolaeth glir rhwng ymatebion unigol a chanfyddiadau cyffredinol. Mae'r fethodoleg wedi'i nodi'n fanwl yn Atodiad B.

2. Crynodeb Gweithredol

14. Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno canfyddiadau o Gais am Dystiolaeth Adolygiad Timms o Daliadau Annibyniaeth Personol (PIP), a dderbyniodd 38,713 o ymatebion gan bobl anabl, gofalwyr, sefydliadau a gweithwyr proffesiynol.

15. Barn gyffredin ar draws yr ymatebion yw bod PIP yn fudd-dal pwysig. Mae ymatebwyr yn ei ddisgrifio fel helpu gyda chostau ychwanegol anabledd, cefnogi byw'n annibynnol, a galluogi pobl i gymryd rhan mewn bywyd bob dydd. Mae llawer o ymatebion hefyd yn tynnu sylw at bwysigrwydd gallu cymryd rhan mewn cymdeithas ar sail gyfartal, a'r cyfraniad y mae pobl anabl yn ei wneud i gymunedau a'r economi.

16. Ar yr un pryd, mae ymatebion yn dangos nad yw PIP yn gweithio'n dda yn ymarferol. Mae'r ymatebwyr yn nodi ystod eang o brofiadau ar draws taith yr hawlydd, gan gynnwys gwneud cais, darparu gwybodaeth ategol, cynnal asesiad, derbyn penderfyniad, a chymryd rhan mewn ailasesiadau. Ar draws y camau hyn, disgrifir y broses yn aml fel un sy'n gynnwys lefel uchel o ymdrech.

17. Mae ymatebion yn aml yn disgrifio cwblhau ffurflenni, casglu gwybodaeth, ac ymgysylltu ag asesiadau fel cymhleth ac, ar adegau, anodd eu llywio. Mae rhai ymatebwyr hefyd yn disgrifio'r prosesau hyn fel ailadroddus, llawn straen, ac, mewn llawer o achosion, dad-ddyneiddio.

18. Mae ymatebwyr yn codi pryderon yn gyson ynghylch pa mor dda mae'r system yn adlewyrchu anghenion pobl o ddydd i ddydd. Mae hyn yn cynnwys adroddiadau gan bobl â chyflyrau amrywiol, cyflyrau lluosog, a chyflyrau llai gweladwy, sy'n disgrifio heriau wrth esbonio neu dystio effaith eu cyflwr. Mae rhai ymatebion hefyd yn cyfeirio at amrywiad yn y ffordd y mae amgylchiadau'n cael eu deall a'u hadlewyrchu mewn canlyniadau.

19. Mae nifer o ymatebion yn cyfeirio at gyfranogiad mewn bywyd bob dydd, gan gynnwys y gallu i weithio, cymryd rhan mewn addysg, cymryd rhan mewn gweithgareddau cymunedol, a rheoli tasgau o ddydd i ddydd. Mae'r ymatebwyr yn disgrifio'r rôl y mae PIP yn ei chwarae wrth gefnogi'r cyfranogiad hwn, yn enwedig trwy helpu i dalu costau ychwanegol. Ar yr un pryd, mae rhai ymatebion yn disgrifio ffyrdd y gall y broses o wneud cais am PIP a'i gynnal, ac agweddau ar sut mae cymorth yn cael ei asesu, effeithio ar allu pobl i gymryd rhan mewn cymdeithas. Mae'r adroddiadau hyn yn adlewyrchu'r gofynion ymarferol o ymgysylltu â'r system PIP a'r ffyrdd y cynrychiolir anghenion unigol ynddi.

20. Mae ymatebion hefyd yn disgrifio'r cyd-destun ehangach y mae PIP yn gweithredu ynddo. Mae'r rhain yn cynnwys newidiadau yn natur anabledd a chyflyrau iechyd hirdymor, yn ogystal â disgwyliadau ynghylch annibyniaeth a chyfranogiad. Mae rhai ymatebwyr yn cyfeirio at bwysau mewn gwasanaethau eraill a'r rôl y mae PIP yn ei chwarae ochr yn ochr â ffurfiau ehangach o gymorth, yn hytrach nag ar ei ben ei hun.

21. Neges gref ac ailadroddus ar draws ymatebion yw, er bod pwrpas PIP yn cael ei gydnabod a'i werthfawrogi'n eang, mae'r broses o gael mynediad a chynnal cymorth yn aml yn cael ei ddisgrifio fel cymhleth a heriol, gyda rhai ymatebwyr yn ei brofi fel un amhersonol ac yn aml yn dad-ddyneiddio.

3. Crynodeb o fewnwelediadau allweddol

Profiadau o wneud cais am PIP

22. Mae ymatebwyr yn disgrifio ystod o faterion yn eu profiad o'r system PIP, gan gynnwys:

- Risgiau mawr a dibyniaeth ariannol: Mae ymatebwyr yn disgrifio PIP fel risg uchel ac yn dreth emosiynol, gan ddweud bod dyfarniadau'n effeithio ar eu diogelwch tai, eu hiechyd a'u hannibyniaeth.
- Proses sy'n peri straen ac ansefydlogi: Mae ymatebwyr yn aml yn disgrifio rhyngweithio â'r system fel straen ac ansefydlog, gydag effeithiau ar les, yn enwedig yn ystod ceisiadau, ailasesiadau ac apeliadau.

- Diwylliant o anghred: Mae llawer o ymatebwyr yn dweud eu bod yn teimlo eu bod yn mynd i mewn i'r broses o sefyllfa o fod yn anghredin, gan arwain at bryder ac angen profi eu cyfreithlondeb yn hytrach nag esbonio eu hanghenion.
- Profiad asesu sy'n amddifadu pobl o'u dynoliaeth: Mae ymatebwyr yn aml yn disgrifio asesiadau fel rhai dad-ddynol ac elyniaethus ac yn dweud eu bod yn teimlo eu bod wedi'u lleihau i flychau ticio nad ydynt yn adlewyrchu eu realiti byw.
- Cam-gynrychiolaeth mewn penderfyniadau: Mae rhai ymatebwyr yn adrodd eu bod yn teimlo eu bod yn cael eu cam-gynrychioli neu heb eu credu ac yn dweud nad yw penderfyniadau yn adlewyrchu eu hamgylchiadau.
- Baich ailasesu parhaus: Mae ymatebwyr yn aml yn disgrifio ailasesiadau fel ansefydlogi a pharhaus, gan gynnwys mewn achosion lle maent yn ystyried bod eu cyflyrau yn gydol oes neu'n ddirywiol.

Rhwystrau a heriau wrth gael mynediad at PIP

Mae ymatebwyr i'r Cais am Dystiolaeth yn disgrifio ystod o rwystrau a heriau yn eu rhyngweithio â'r system PIP, gan gynnwys:

- Prosesau cymhleth ac anhygyrch: Disgrifir ffurflenni hir, dibyniaeth ar gyfathrebu dros y ffôn, terfynau amser anhyblyg, a hyblygrwydd cyfyngedig o ran sut y gall pobl ddarparu gwybodaeth fel rhai sy'n creu rhwystrau sylweddol, yn enwedig i unigolion ag nam gwybyddol, cyflyrau iechyd meddwl, niwroamrywiaeth, neu gyflyrau sy'n gysylltiedig â blinder.
- Baich gweinyddol uchel: Mae ceisiadau dro ar ôl tro am dystiolaeth, cyfnodau aros hir, ailasesiadau, ac apeliadau yn cael eu nodweddu fel rhai blinedig ac, mewn rhai achosion, fel rhai sy'n gwaethygu'r cyflyrau presennol.
- Prosesau hir ac ailadroddus: Mae llawer o ymatebwyr yn disgrifio cylchoedd parhaus o ymgysylltu, gan gynnwys cwblhau ffurflenni, cynnal ailasesiadau, a mynd ar drywydd apeliadau, sy'n creu pwysau ac ansicrwydd parhaus.
- Ystyriaeth annigonol o boen a blinder: Mae ymatebion yn awgrymu bod gwneud penderfyniadau yn aml yn canolbwyntio ar a ellir cwblhau tasg, yn hytrach nag a ellir ei chyflawni'n ddiogel, dro ar ôl tro, neu heb achosi niwed.
- Asesiadau dull "Snapshot": Adroddir bod asesiadau yn dal un pwynt mewn amser, gan fethu ag adlewyrchu natur sy'n amrywio llawer o gyflyrau neu eu heffaith gronnus.
- Cyflyrau llai gweladwy ac aflinol: Mae ymatebwyr yn disgrifio sefyllfaoedd lle mae hygrededd yn cael ei farnu yn seiliedig ar ymddangosiad allanol, ymddygiad, neu strategaethau ymdopi, yn hytrach nag effaith gyffredinol eu cyflwr.

- Anghysondeb wrth wneud penderfyniadau: Disgrifir canlyniadau fel rhai sy'n amrywio ar draws achosion tebyg, gyda llawer o ymatebwyr yn adrodd yr angen i herio penderfyniadau cychwynnol.
- Canlyniadau annheg: Mae mynediad at eiriolaeth a'r gallu i lywio a pharhau o fewn y system yn cael eu hystyried yn dylanwadu ar ganlyniadau, a allai fod yn anfantais i'r rhai heb gefnogaeth.
- Rhwystrau mynediad: Mae llywio'r system yn llwyddiannus yn aml yn cael ei ddisgrifio fel un sy'n dibynnu ar allu unigolyn i ymgysylltu, gyda rhai pobl yn ymddieithrio oherwydd lefel y baich neu'r trallod sy'n gysylltiedig.
- Effaith ar les: Adroddir yn aml fod y broses yn cyfrannu at straen, gorbryder a blinder, ac mewn rhai achosion yn gwaethygu cyflyrau presennol.
- Digonolrwydd ariannol: Mae ymatebwyr yn disgrifio sut mae costau byw cynyddol yn golygu bod PIP yn aml yn cael ei ddefnyddio ar gyfer hanfodion, gan gyfyngu ar ei allu i ddiwallu anghenion ehangach sy'n gysylltiedig ag anabledd ac awgrymu ei fod yn gwneud mwy nag y bwriadwyd.

Mae'r hyn y mae'r ymatebwyr yn ei ddweud yn gweithio'n dda

24. Mae ymatebwyr i'r Cais am Dystiolaeth yn tynnu sylw at nifer o agweddau cadarnhaol ar PIP, gan gynnwys:

- Mae pwrpas craidd yn cael ei werthfawrogi'n eang: Mae ymatebwyr yn cydnabod PIP yn gryf fel ffynhonnell incwm hanfodol sy'n cefnogi goroesi, sefydlogrwydd ac urddas.
- Mae cymorth ariannol yn galluogi ymreolaeth: Mae ymatebwyr yn disgrifio sut mae hyblygrwydd PIP yn caniatáu i unigolion flaenoriaethu eu hanghenion eu hunain wrth i gyflyrau, symptomau ac amgylchiadau newid.
- Cefnogi annibyniaeth a gwaith: Mae ymatebwyr yn adrodd bod PIP yn helpu i dalu costau ychwanegol sy'n eu galluogi i aros mewn cyflogaeth, mynychu apwyntiadau, a chynnal cysylltiadau cymdeithasol.
- Atal mwy o gostau mewn mannau eraill: Mae ymatebwyr yn disgrifio sut y gall PIP helpu i osgoi'r angen am gymorth argyfwng, lleihau dibyniaeth ar ofal teuluol ac anffurfiol, a chyfyngu'r galw am wasanaethau gwladwriaethol mwy dwys.

Newidiadau a gynigiwyd gan ymatebwyr

25. Cynigiodd ymatebwyr i'r Cais am dystiolaeth ystod eang o awgrymiadau a myfyrdodau yn ymwneud â newidiadau a allai wella sut mae PIP yn gweithio. Nid yw'r rhain yn cynrychioli argymhellion y grŵp llywio, ond yn adlewyrchu'r safbwyntiau a fynegwyd gan ymatebwyr i'r Cais am Dystiolaeth.

26. Gellir crynhoi'r gwelliannau a awgrymwyd gan ymatebwyr fel:

1. Gwella hygyrchedd a lleihau baich gweinyddol

- Mae ymatebwyr yn awgrymu symleiddio ffurflenni a byrhau prosesau.
- Mae ymatebwyr yn disgrifio'r angen am lwybrau cymhwyso mwy hygyrch, gan gynnwys dewisiadau amgen i gyfathrebu ffôn ac opsiynau digidol gwell.
- Mae ymatebwyr yn tynnu sylw at bwysigrwydd ymgorffori hygyrchedd ac addasiadau rhesymol yn ddiofyn, gan gynnwys fformatau cyfathrebu ac amserlenni.
- Mae'r ymatebwyr yn pwysleisio gwella mynediad at eiriolaeth a cymorth i'r rhai a allai gael trafferth llywio'r system.

2. Asesiadau diwygio a gwneud penderfyniadau

- Mae ymatebwyr yn disgrifio'r angen i symud tuag at ddull mwy tystiolaeth a llai gwrthwynebol.
- Mae ymatebwyr yn awgrymu rhoi mwy o bwysau i dystiolaeth feddygol a mewnbwn gan glinigwyr arbenigol.
- Mae ymatebwyr yn tynnu sylw at bwysigrwydd defnyddio aseswyr hyfforddedig gyda gwybodaeth gyflwr penodol.
- Mae ymatebwyr yn adrodd y dylid cydnabod cyflyrau amrywiol a llai gweladwy yn well.
- Mae ymatebwyr yn awgrymu y dylai asesiadau ganolbwyntio ar weithrediad y byd go iawn dros amser, gan gynnwys effaith poen, blinder ac amrywioldeb.
- Mae ymatebwyr yn pwysleisio na ddylid defnyddio strategaethau ymdopi na chyflwyniad dros dro fel procsiaid ar gyfer angen.

3. Lleihau ymgysylltiad dro ar ôl tro a hir â'r system

- Mae ymatebwyr yn awgrymu lleihau neu stopio ailasesiadau ar gyfer cyflyrau gydol oes, blaengar neu derfynol.
- Mae ymatebwyr yn disgrifio'r angen i brosesau ailasesu fod yn fwy cefnogol a chymesur.
- Mae ymatebwyr yn tynnu sylw at bwysigrwydd lleihau'r amser a gymerir ar gyfer penderfyniadau, Ailystyriaethau Gorfodol, ac apeliadau.

4. Gwella tryloywder, cysondeb ac ymddiriedaeth

- Mae ymatebwyr yn awgrymu cofnodi asesiadau i wella tryloywder.
- Mae ymatebwyr yn tynnu sylw at yr angen am fwy o atebolrwydd lle mae adroddiadau yn cael eu hystyried yn anghywir.

- Mae ymatebwyr yn disgrifio pwysigrwydd gwella cyfathrebu ac eglurder penderfyniadau.
- Mae ymatebwyr yn awgrymu gwella negeseuon cyhoeddus i leihau stigma ac egluro cymhwysedd yn well.

5. Cryfhau rôl a gwerth PIP

- Mae ymatebwyr yn pwysleisio cynnal PIP fel cymorth arian parod hyblyg, yn hytrach na thalebau neu ddarpariaeth prawf modd.
- Mae ymatebwyr yn tynnu sylw at bwysigrwydd cadw PIP ar wahân i gyflogaeth.
- Mae ymatebwyr yn disgrifio PIP fel rhan o system ehangach o gymorth, gan gynnwys cysylltiadau â gwasanaethau iechyd, gofal a chyflogaeth, ochr yn ochr â galwadau am fwy o cymorth gydgysylltiedig a chydlynol.
- Mae ymatebwyr yn awgrymu adolygu digonolrwydd dyfarniadau mewn perthynas â chost lawn anabledd.

4. Ymatebion o'r Cais am Dystiolaeth ar draws y pedair thema

27. Gwahoddodd yr Cais am Dystiolaeth, a gyhoeddwyd ar GOV.UK ac a luniwyd gan grŵp llywio'r Adolygiad, safbwyntiau, profiadau a gwybodaeth ar draws pedair thema: rôl a phwrpas PIP, asesu, gwneud penderfyniadau, a phrofiad ehangach yr hawlydd.

28. Ar draws y pedair thema hyn, mae ymatebion yn tynnu sylw'n gyson at bwysigrwydd PIP wrth gefnogi byw'n annibynnol a chyfranogiad. Ar yr un pryd, mae ymatebwyr yn disgrifio heriau yn y ffordd y mae'r system yn gweithredu yn ymarferol, gan gynnwys sut mae anghenion yn cael eu deall, sut mae penderfyniadau'n cael eu cyflawni, a'r ymdrech sy'n gysylltiedig ag ymgysylltu â'r broses.

29. Mae gofynion gweinyddol, rhyngweithiadau dro ar ôl tro â'r broses, a phryderon am gysondeb mewn asesu a chanlyniadau yn cael eu codi ar draws ymatebion. Mae llawer hefyd yn cyfeirio at effaith y profiadau hyn ar eu gallu i ymgysylltu â'r system ac ar eu lles.

30. Ni ddylid ystyried yr ymatebion a nodir yn y bennod hon fel categorïau arwahanol neu gyd-eithriadol. Mae llawer o'r materion a godwyd yn gynhenid rhyng-gysylltiedig, ac mae rhywfaint sylweddol o orgyffwrdd rhyngddynt. Mae hyn yn adlewyrchu natur

gymhleth a thrawsbynciol y pwnc lle mae pwyntiau unigol yn aml yn cyfrannu at themâu lluosog ar yr un pryd.

31. Er ein bod wedi gwneud pob ymdrech i drefnu ymatebion yn glir a lleihau ailadrodd, nid yw bob amser wedi bod yn bosibl (nac yn briodol) i wahanu pwyntiau cysylltiedig yn gyfan gwbl. O ganlyniad, gall rhai materion ymddangos ar draws mwy nag un thema neu eu cyfeirio mewn termau tebyg. Mae hyn yn fwriadol i gadw cydestun ac uniondeb ymatebion, ac i sicrhau nad yw naws bwysig yn cael ei cholli trwy or-symleiddio.

Thema 1: Rôl a Phwrpas Taliad Annibyniaeth Personol

Trosolwg

32. Mae'r Adolygiad yn archwilio a yw PIP yn cyflawni ei bwrpas arfaethedig. Trwy'r thema hon, mae gan yr Adolygiad ddiddordeb mewn deall beth ddylai PIP fod yn ei wneud i gefnogi pobl anabl a phobl â chyflyrau iechyd hirdymor.

33. Mae ymatebion yn dangos bod PIP yn cael ei gydnabod yn eang fel ffynhonnell bwysig o gymorth sy'n cyfrannu at fyw'n annibynnol, mynediad at wasanaethau, a chyfranogiad mewn bywyd bob dydd. Ar yr un pryd, mae ymatebwyr yn disgrifio gwahaniaethau rhwng sut mae costau sy'n gysylltiedig ag anabledd yn cael eu profi a sut maent yn cael eu hadlewyrchu yn y system bresennol. Er bod y budd ei hun yn cael ei werthfawrogi, mae rhai ymatebwyr yn codi pryderon am ddigonolrwydd a chysondeb y cymorth, ochr yn ochr â'r ffordd y mae'n gweithredu yn ymarferol.

Canfyddiadau allweddol

- Mae tua **50% (~19,350)** o'r ymatebion yn cyfeirio at ddigonolrwydd ariannol, gan ei wneud yn un o'r pynciau a godir amlaf ar draws ymatebion.
- Mae tua **40% (~15,485)** o'r ymatebion yn cyfeirio at y berthynas rhwng PIP, cyflogaeth a byw'n annibynnol, gyda llawer yn tynnu sylw at ei rôl wrth gefnogi gwaith ac annibyniaeth, tra bod rhai yn codi pryderon ynghylch sut mae cyflogaeth yn cael ei ddehongli wrth gynnal asesiadau.
- Mae **rhwng 50-58% (~19,400 i 22,500)** o'r ymatebwyr yn mynegi barn gadarnhaol am PIP fel budd, tra bod **36-40% (13,900 i 15,500)** yn cyfeirio at bryderon ynghylch digonolrwydd a dibynadwyedd cymorth a sut mae'r broses yn gweithio yn ymarferol.

Negeseuon allweddol ar Thema 1

Mae PIP yn galluogi byw'n annibynnol a chyfranogiad

34. Mae ymatebwyr yn disgrifio PIP yn gyson fel sylfaenol i reoli realiti ymarferol byw gydag anabledd, trwy alluogi mynediad at drafnidiaeth a symudedd, cefnogi

presenoldeb mewn apwyntiadau gofal iechyd, galluogi cyfranogiad mewn cyflogaeth, a chynorthwyo gyda gweithgareddau byw bob dydd.

35. Mae PIP hefyd yn cael ei ddisgrifio fel rhywbeth sy'n galluogi pobl i wneud dewisiadau y gall pobl heb anabledd neu gyflwr iechyd hirdymor eu gwneud yn rheolaidd – fel penderfynu pryd a sut i deithio, a sut i reoli bywyd bob dydd gartref gan gynnwys tasgau fel paratoi bwyd, cynnal amgylchedd byw diogel ac addas, a threfnu arferion dyddiol, neu sut i gymryd rhan mewn gweithgareddau cymdeithasol, diwylliannol neu gymunedol. Mae llawer o bobl yn dweud bod PIP yn galluogi pobl i fyw'n annibynnol ochr yn ochr â gweithio, nid yn lle gweithio.

Lle gall y system bresennol gyflwyno heriau i gyfranogiad

36. Mae rhai ymatebion yn disgrifio pryderon y gall agweddau ar y broses asesu PIP achosi rhwystrau i fyw'n annibynnol a chyfranogiad. Mae'r ymatebwyr yn tynnu sylw at y gall strategaethau ymdopi, ymgysylltu â gwaith, neu ymdrechion i wella iechyd a lles gael eu dehongli fel tystiolaeth o lai o angen, hyd yn oed lle mae anghenion cymorth sylfaenol yn parhau.

37. Mae rhai ymatebwyr yn dweud y gall hyn ddylanwadu ar sut maent yn ymgysylltu â gwaith, gweithgareddau cymdeithasol, neu gamau gweithredu i wella eu hiechyd, oherwydd pryderon ynghylch sut y gellir adlewyrchu hyn mewn asesiad a'r effaith bosibl ar eu hawl. Yn benodol, mae ymatebion yn cyfeirio at risg canfyddedig y gallai tystiolaeth o gyfranogiad neu welliant fod yn gysylltiedig â gostyngiad neu golli PIP.

Bwlch rhwng cymorth a chost byw anabledd

38. Dywedodd ymatebwyr yn aml fod bwlch rhwng lefel y cymorth a ddarperir drwy PIP a'r cost byw gydag anabledd. Mae tua hanner yr ymatebion i'r Cais am Dystiolaeth yn cyfeirio at ddigonolrwydd ariannol, sy'n golygu ei fod yn un o'r materion a godwyd amlaf. Mae cyfran lai o'r ymatebion (tua 6%) yn cyfeirio at bryderon am orhaelioni PIP, gan amlaf mewn perthynas â'r cynllun Motability.

39. Dywed ymatebwyr fod costau sy'n gysylltiedig ag anabledd yn barhaus yn hytrach nag untro, yn ogystal ag amrywiol ac yn ddibynnol ar amgylchiadau unigol. Maent hefyd yn disgrifio'r costau hyn fel rhyng-gysylltiedig ar draws gwahanol agweddau ar fywyd bob dydd.

40. Mae ymatebwyr yn cyfeirio'n gyffredin at gostau fel treuliau sy'n gysylltiedig â thrafnidiaeth a symudedd, defnydd uwch o ynni, offer cynorthwyol ac addasiadau, a mynediad at ofal, cymorth a gwasanaethau. Mae llawer yn dweud bod y costau hyn yn gronnus, gyda PIP yn rhan o set ehangach o bwysau ariannol yn hytrach na mynd i'r afael â nhw ar wahân.

41. Mae rhai ymatebwyr yn dweud nad yw lefelau sefydlog o gymorth ariannol yn adlewyrchu newidiadau yn eu hanghenion neu eu costau dros amser. Mae hyn yn cynnwys sefyllfaoedd lle mae costau'n cynyddu neu'n amrywio tra bod lefel y cymorth yn aros yr un fath. Lle mae hyn yn cael ei ddisgrifio, dywed ymatebwyr fod bwlch rhwng y gefnogaeth a dderbynnir drwy PIP a'r costau maen nhw'n eu profi o ddydd i ddydd, gan gynnwys effeithiau ar eu gallu i gynnal byw'n annibynnol.

Dealltwriaeth o PIP fel budd-dal nad yw'n gysylltiedig â gwaith

42. Mae llawer o ymatebion yn cyfeirio at gysylltiad rhwng PIP, gwaith a byw'n annibynnol, gyda thua 40% o'r cyflwyniadau yn sôn am annibyniaeth a chyflogaeth. Mae ymatebwyr yn disgrifio gwaith fel rhan o fod yn annibynnol ac yn cyfeirio at PIP yn yr un cyd-destun.

43. Mae cyfran fach o'r ymatebwyr (7%) yn dweud bod PIP yn eu helpu i aros yn y gwaith trwy dalu costau fel trafnidiaeth neu addasiadau yn y gweithle. Mae nifer fach arall yn dweud ei fod yn cefnogi'n anuniongyrchol eu gallu i weithio. Mae rhai ymatebwyr hefyd yn cyfeirio at sefyllfaoedd lle mae bod mewn gwaith neu gymryd rhan mewn gweithgaredd sy'n gysylltiedig â gwaith yn cael ei ystyried yn effeithio ar gymhwyster, yn enwedig pan gaiff ei gymryd fel arwydd o lai o angen.

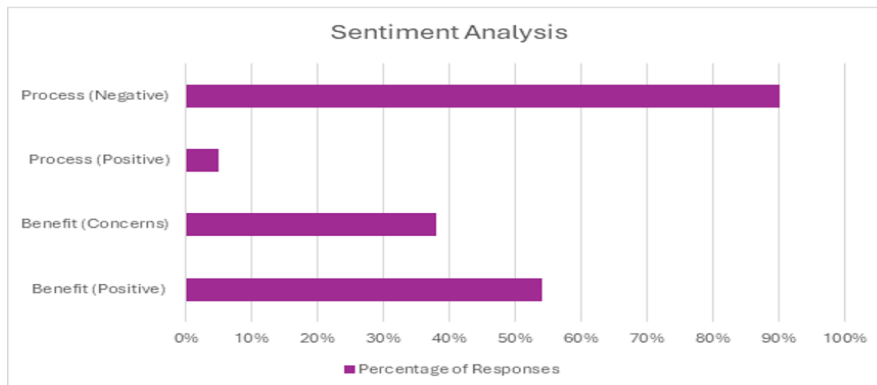
Mae PIP yn cael ei weld yn gadarnhaol fel budd, ond mae'r broses yn cael ei phrofi'n negyddol

44. Mae ymatebwyr yn dweud yn gyson, er bod PIP yn cael ei werthfawrogi fel budd, mae eu profiad o hawlio a delio â'r system yn aml yn wahanol.

45. Mae dadansoddiad teimlad yn dangos:

- Mae tua **54%** o'r ymatebion sy'n ymwneud â PIP fel budd-dal (y gefnogaeth y mae'n ei ddarparu) yn gadarnhaol, mewn cyferbyniad â safbwyntiau ar y broses o'i hawlio
- Mae tua **38%** o'r ymatebion yn codi pryderon am ddigonolrwydd a dibynadwyedd PIP
- Mae dros **90% (~34,842)** o ymatebion sy'n ymwneud â'r broses o hawlio PIP yn negyddol

- Mae tua **5% (~1,936)** o'r ymatebion sy'n ymwneud â'r broses o wneud cais am PIP yn gadarnhaol

Thema 2: Cymhwysedd, Tegwch a Chydraddoldeb

Trosolwg

46. Mae'r Adolygiad yn archwilio cymhwysedd, tegwch a chydraddoldeb wrth ddyfarnu PIP. Trwy'r thema hon mae'r Adolygiad yn ystyried beth mae pobl eisiau i PIP ei asesu, sut mae hyn yn cael ei wneud, a'r rhwystrau y gall pobl eu hwynebu wrth gael mynediad at PIP.

47. Mae ymatebion yn tynnu sylw at bryderon ynghylch anghysondebau wrth wneud penderfyniadau a sut mae cymhwysedd yn cael ei ddiffinio, ei asesu a'i gymhwyso yn ymarferol. Dywed ymatebwyr nad yw'r system bob amser yn gwahaniaethu'n dda rhwng gwahanol lefelau o angen, yn enwedig i bobl â chyflyrau cymhleth, sy'n amrywio neu lai gweladwy.

Canfyddiadau allweddol

- Mae tua **70% (~27,100)** o'r ymatebion yn cyfeirio at faterion sy'n ymwneud â'r asesiad, gyda'r mwyafrif yn disgrifio pryderon neu brofiadau negyddol, gan wneud hwn y maes mwyaf cyffredin ar draws ymatebion.
- Mae tua **45% (~17,400)** o'r ymatebion yn disgrifio anawsterau wrth nodi cyflyrau amrywiol.
- Mae tua **35%** o'r ymatebion yn cyfeirio at iechyd meddwl a chyflyrau llai gweladwy yng nghyd-destun asesu, gyda llawer yn disgrifio pryderon a phrofiadau negyddol sy'n ymwneud â sut mae'r cyflyrau hyn yn cael eu deall a'u hadlewyrchu yn y broses asesu.
- Mae tua **30% (~13,600)** o'r ymatebion yn codi pryderon ynghylch sut mae tystiolaeth yn cael ei hystyried a chywirdeb asesiadau.

- Mae tua **25-30% (~9,700 i ~11,600)** o'r ymatebion yn cyfeirio at yr angen i herio penderfyniadau trwy Ailystyried Gorfodol neu apeliadau.

Negeseuon allweddol ar Thema 2

Cyfyngiadau yng ngallu'r asesiad i ddal cymhlethdod ac amrywioldeb

48. Mae llawer o ymatebwyr yn dweud nad yw'r asesiad cyfredol bob amser yn adlewyrchu cyflyrau sy'n newid dros amser, yn cronni dros y dydd, neu'n dibynnu ar amgylchiadau unigol.

49. Mae ymatebwyr yn esbonio bod yr asesiad yn aml yn edrych ar a all rhywun gwblhau tasgau dyddiol penodol ar un adeg ac yn defnyddio hyn fel tystiolaeth o'r hyn y gallant ei wneud yn fwy cyffredinol. Maen nhw'n dweud nad yw hyn yn adlewyrchu'n llawn cyflyrau sy'n amrywio (a grybwyllir mewn tua 45% o'r ymatebion), yn cael effeithiau sy'n cronni dros amser, neu sy'n cael eu dylanwadu gan ffactorau fel yr amgylchedd.

Heriau wrth gydnabod cyflyrau llai gweladwy

- Mae ymatebwyr yn aml yn dweud nad yw cyflyrau nad ydynt yn weladwy, gan gynnwys cyflyrau iechyd meddwl, namau gwybyddol, niwroamrywiaeth, ac anawsterau synhwyrdd, bob amser yn cael eu hadlewyrchu'n dda mewn asesiadau neu benderfyniadau.
- Mae ymatebwyr hefyd yn dweud y gall asesiadau ganolbwyntio ar yr hyn a welir yn ystod rhyngweithiadau byr neu ar sut mae rhywun yn ymddangos ar y pryd. Maent yn disgrifio sefyllfaoedd lle nad yw gallu cwblhau tasgau mewn lleoliad â chymorth neu strwythuredig yn adlewyrchu'r anawsterau maen nhw'n eu profi mewn bywyd bob dydd. Mae hyn yn cynnwys rhwystrau fel gorbryder, anawsterau gyda chynllunio neu drefnu, a sensitifrwydd i amgylcheddau.
- Mae rhai ymatebwyr yn dweud y gellir cymryd strategaethau ymdopi fel tystiolaeth eu bod yn gallu rheoli heb gefnogaeth. Mae eraill yn disgrifio nad yw effeithiau parhaus poen a blinder bob amser yn cael eu hystyried.
- Mae tua 35% o'r ymatebion yn cyfeirio at iechyd meddwl a chyflyrau llai gweladwy.

Anghysondeb ac amrywioldeb wrth wneud penderfyniadau

- Mae ymatebwyr yn cyfeirio at wahaniaethau yn y ffordd y cymhwysir meini prawf cymhwysedd yn ymarferol. Er bod y meini prawf wedi'u nodi, mae rhai ymatebwyr yn dweud y gall sut maent yn cael eu dehongli amrywio rhwng asesiadau. Maent yn disgrifio sefyllfaoedd lle gall amgylchiadau tebyg arwain at ganlyniadau gwahanol.
- Mae tua 30-35% o'r ymatebion yn cyfeirio at benderfyniadau sy'n cael eu herio trwy Ailystyried Gorfodol ac apeliadau. Mae ymatebwyr sy'n sôn am hyn yn aml yn disgrifio penderfyniadau yn cael eu newid o'u plaid yn dilyn apêl.
- Mae rhai ymatebwyr hefyd yn disgrifio heriau gyda'r broses apeliadau ei hun, gan gynnwys y ffaith gall cymryd llawer o amser ac mae'n anodd i'w lywio. Cyfeiriodd nifer o ymatebion at yr angen i'r broses fod yn gyflymach ac yn decach.
- Yn aml, mae ymatebwyr sy'n codi'r materion yn dweud y gall wneud i ganlyniadau teimlo'n anodd eu rhagweld. Maent yn disgrifio penderfyniadau fel rhai sy'n cael eu dehongli'n wahanol ar draws asesiadau, gan gynnwys lle mae gwybodaeth debyg yn cael ei hystyried gan wahanol aseswyr.

Sut mae tystiolaeth feddygol yn cael ei defnyddio mewn penderfyniadau

50. Mae ymatebwyr yn aml yn codi pryderon ynghylch sut mae tystiolaeth feddygol ac arbenigol yn cael ei hystyried a'i phwyso wrth wneud penderfyniadau.

51. Mae ymatebwyr yn dweud, mewn rhai achosion, bod tystiolaeth feddygol yn cael llai o bwysau nag arsylwadau a wneir yn ystod asesiadau. Maent yn disgrifio sefyllfaoedd lle gall hyn arwain at wahaniaethau rhwng yr hyn y mae clinigwyr wedi'i ddweud a'r penderfyniad terfynol. Mae hyn yn cael ei grybwyll yn enwedig lle mae angen gwybodaeth arbenigol i ddeall sut mae cyflwr yn effeithio ar fywyd bob dydd.

52. Mae rhai ymatebwyr hefyd yn disgrifio heriau lle mae gan bobl fwy nag un cyflwr. Maen nhw'n dweud y gellir edrych ar dystiolaeth am bob cyflwr ar wahân, yn hytrach nag yn ei gyfanrwydd. Mae ymatebwyr yn disgrifio sut y gall hyn olygu nad yw effaith gyfunol cyflyrau lluosog bob amser yn cael ei adlewyrchu, yn enwedig lle mae cyflyrau corfforol, iechyd meddwl a gwybyddol yn gorgyffwrdd.

53. Mae tua 30% o'r ymatebion yn cyfeirio at faterion sy'n ymwneud â sut mae tystiolaeth yn cael ei hystyried a chywirdeb asesiadau. Mae'r rhain yn aml yn cael eu

disgrifio ochr yn ochr â phryderon am gysondeb wrth wneud penderfyniadau a sut mae adroddiadau asesu yn adlewyrchu amgylchiadau pobl.

Lle nad yw meini prawf asesu PIP yn adlewyrchu'n llawn angen bywyd go iawn

54. Cododd ymatebwyr bryderon ynghylch a yw'r fframwaith asesu PIP cyfredol yn adlewyrchu eu hanghenion yn ymarferol. Er eu bod yn cydnabod PIP fel math pwysig o gymorth, maent yn disgrifio gwahaniaeth rhwng y meini prawf asesu a sut mae anabled yn effeithio ar eu bywydau bob dydd. Dywed ymatebwyr nad yw'r disgrifyddion ar gyfer Bywyd Dyddiol a Symudedd bob amser yn adlewyrchu cyflyrau sy'n amrywio, cyflyrau iechyd meddwl, niwroamrywiaeth, neu gyflyrau sy'n effeithio ar lefelau egni.

55. Mae ymatebwyr hefyd yn dweud bod asesiadau yn aml yn canolbwyntio ar a ellir cwblhau tasg o gwbl, yn hytrach nag a ellir ei gwneud yn ddiogel, dro ar ôl tro, i safon dderbyniol ac o fewn amser rhesymol.

56. Mae rhai ymatebwyr yn disgrifio sut y gall hyn olygu nad yw effeithiau poen, blinder ac ymdrech wybyddol bob amser yn cael eu hystyried yn llawn. Dywed ymatebwyr y gall hyn effeithio ar sut mae eu hanghenion yn cael eu cydnabod, yn enwedig lle nad yw'r cyflyrau yn bresennol mewn ffordd gyson neu weladwy.

Thema 3: Profiad o wneud cais am PIP

Trosolwg

57. Bydd yr Adolygiad yn archwilio'r profiad o wneud cais PIP, o wneud cais hyd at gael neu anghytuno â'r penderfyniad ac adolygiadau dyfarnu dilynol. Trwy'r thema hon bydd yr Adolygiad yn ystyried profiad cyfredol pobl sy'n gwneud cais am PIP, a sut y gellid gwella hyn.

58. Ar draws yr holl wahanol grwpiau o bobl a ymatebodd i'r Cais am Dystiolaeth, yn gyson disgrifir y profiad o wneud cais am PIP fel un cymhleth, heriol, ac, mewn llawer o achosion, gofidus neu ddad-ddyneiddio. Mae hyn yn cynrychioli un o'r canfyddiadau mwyaf cyson ar draws ymatebion.

Canfyddiadau allweddol

59. Mae dadansoddiad o ymatebion sy'n ymwneud â'r profiadau o wneud cais am PIP yn dangos:

- Mae tua **70% (27,100)** yn cyfeirio at faterion sy'n ymwneud ag asesu a sut mae'n cael ei gymhwyso yn ymarferol.
- Mae dros **90% (~34,842)** yn cyfeirio at y broses o hawlio PIP ac yn disgrifio profiadau negyddol.
- Mae tua **28% (~10,800)** yn cyfeirio at faich gweinyddol y broses, gan gynnwys llenwi ffurflenni, darparu gwybodaeth ac ymgysylltu ag asesiadau.
- Mae tua **60% (~23,200)** yn cyfeirio at effeithiau seicolegol neu emosiynol sy'n gysylltiedig â'r broses. O fewn hyn, mae cyfran fach o ymatebion (tua 5%, neu ~1,936 o ymatebion) yn disgrifio trallod mwy difrifol, gan gynnwys cyfeiriadau at deimlo ar bwynt torri, trawma, neu fethu ymdopi.
- Mae tua **25% (~9,700)** yn cyfeirio at oedi ac amseroedd aros, yn aml ochr yn ochr â phryderon am ansicrwydd a phwysau ariannol wrth aros am benderfyniadau.

Negeseuon allweddol ar Thema 3

Cymhlethdod gweinyddol a baich cronrus

- Mae ymatebwyr yn aml yn disgrifio'r broses o wneud cais ac asesu fel un sy'n cynnwys sawl cam, gan gynnwys llenwi ffurflenni manwl, casglu gwybodaeth ategol, mynychu asesiadau, ac ymgysylltu ag ailystyried ac apeliadau.
- Dywed ymatebwyr y gall y camau hyn gronni dros amser, gan greu gofynion gweinyddol parhaus.
- Mae tua 28% o'r ymatebion yn cyfeirio at y baich gweinyddol hwn. Mae ymatebwyr sy'n codi hyn yn aml yn ei ddisgrifio ochr yn ochr â ffactorau eraill, gan gynnwys eu hiechyd, eu gallu a'u pwysau ariannol.
- Mae cyfeiriadau at faich gweinyddol yn ymddangos yn amlach mewn ymatebion sy'n sôn am gyflyrau penodol, gan gynnwys anabledd dysgu (tua 67%), niwroamrywioldeb (tua 62%), a phoen cronig neu flinder (tua 59%).
- Mae ymatebwyr hefyd yn disgrifio'r broses ei hun fel creu rhwystrau i fynediad, yn enwedig i bobl â chyflyrau cymhleth neu-hirdymor, lefelau is o lythrennedd, neu le nad yw Saesneg yn iaith gyntaf.
- Mae ymatebwyr yn disgrifio gwahanol agweddau ar y system sy'n effeithio arnynt mewn gwahanol ffyrdd. Er enghraifft, mae rhai ymatebion gan bobl ag niwroamrywiaeth neu anableddau dysgu yn cyfeirio'n amlach at faich gweinyddol. Mae ymatebion gan bobl â chyflyrau cronig neu-hirdymor yn cyfeirio yn amlach at ailasesu dro ar ôl tro. Mae ymatebion sy'n sôn am gyflyrau iechyd meddwl yn amlach yn disgrifio trallod seicolegol a phrofiadau asesu heriol.

- Mae ymatebwyr yn aml yn disgrifio profi mwy nag un o'r heriau hyn ar yr un pryd. Er enghraifft, mae ymatebion sy'n sôn am gyflyrau sy'n amrywio hefyd yn cyfeirio at ofynion gweinyddol ac anawsterau darparu gwybodaeth feddygol. Mae ymatebion sy'n sôn am -gyflyrau tymor hir hefyd yn cyfeirio at ailasesu a gorbryder dro ar ôl tro.

Nid yw'r asesiad PIP yn addas i'r diben

60. Er bod nifer fach o ymatebion (tua 5%) yn disgrifio profiad cadarnhaol gyda'r asesiad PIP, mae'r mwyafrif helaeth o'r ymatebion yn ei ddisgrifio fel ymosodol ac ymholgar, mae pobl dro ar ôl tro yn dweud eu bod yn teimlo fel eu bod ar brawf, yn cael eu barnu, neu eu "dal allan", yn hytrach na chael eu gwrandao arnynt neu eu deall. Mae ymatebwyr yn aml yn disgrifio'r broses asesu fel "yn dinistrio enaid", "cywilyddus", a "diraddiol" oherwydd y canlynol:

- amgylchedd gwrthwynebol lle nad yw unigolion yn cael eu credu ac mae'n ofynnol iddynt brofi eu namau
- bod yn ofynnol i ddisgrifio manylion personol fel toiled, gofal personol, trallod meddyliol, neu drawma i ddieithriaid
- cael eu lleihau i atebion blwch ticio a disgrifiadau cul

61. Mae rhai yn dweud eu bod wedi cael eu cosbi am ymddangos â mynegiad cryw, yn dawel neu'n hunanfeddiannol yn ystod asesiadau, hyd yn oed pan oedd hyn yn gwrth-ddweud eu--realiti o ddydd i ddydd. Mae unigolion hefyd yn disgrifio cael eu gofyn cwestiynau tric a'u herio ar eu tystiolaeth.

Oedi ac amseroedd aros ar draws y broses hawlio

- Mae ymatebwyr yn aml yn cyfeirio at amseroedd aros hir ar wahanol adegau yn y broses, gan gynnwys penderfyniadau cychwynnol, Ailystyried Gorfodol ac apeliadau.
- Dywed ymatebwyr y gall yr oedi hyn olygu cyfnodau hirach o ansicrwydd, gan achosi straen, tarfu ar eu cyllid, ac ymgysylltu parhaus â'r system dros gyfnod hir o amser.
- Mae rhai ymatebwyr yn disgrifio oedi fel bod yn hirach mewn achosion sy'n ymwneud â thystiolaeth fwy cymhleth neu lle mae penderfyniadau'n cael eu herio. Maent yn ddweud y gall hyn arwain at bobl yn aros yn y system am gyfnodau estynedig cyn gyrraedd at ganlyniad terfynol.
- Mae nifer fach o ymatebion (tua 0.3%) yn cyfeirio at effaith oedi ar bobl â salwch terfynol. Mae ymatebwyr sy'n codi hyn yn disgrifio oedi fel rhai sy'n cael effaith arbennig o ddifrifol ac yn cyfeirio at bwysigrwydd cymorth amserol a syml yn yr achosion hyn.

Effaith negyddol ar les ac ymgysylltu

- Mae llawer o ymatebwyr yn disgrifio effeithiau seicolegol ac emosiynol sy'n gysylltiedig â rhyngweithio â'r system PIP. Maent yn cyfeirio at yr effeithiau hyn mewn perthynas â gwahanol gamau o'r broses, gan gynnwys asesiadau, oedi, ac ymgysylltu dro ar ôl tro.
- Mae ymatebwyr yn disgrifio effeithiau fel straen a gorbryder, blinder emosiynol, a theimladau o fod wedi'u dad-ddyneiddio neu heb ymddiried ynddynt. Mae rhai ymatebion hefyd yn cyfeirio at drallod mwy difrifol.
- Dywed ymatebwyr y gall yr effeithiau hyn effeithio ar eu gallu i barhau i ymgysylltu â'r broses.
- Mae ymatebwyr hefyd yn disgrifio gofynion y broses fel rhai sy'n effeithio ar sut maen nhw'n ymgysylltu â hi. Maent yn cyfeirio at ffactorau gan gynnwys cymhlethdod gweinyddol, pwysau seicolegol, oedi, a chapasiti.
- Dywed ymatebwyr y gall y ffactorau hyn effeithio ar ganlyniadau, gan gynnwys ceisiadau anghyflawn, penderfyniadau nad ydynt yn cael eu herio, neu dynnu'n ôl o'r broses.
- Mae ymatebwyr yn disgrifio sefyllfaoedd lle mae'r gallu i ymgysylltu â'r broses yn effeithio ar fynediad at gymorth, yn enwedig lle mae anghenion yn fwy cymhleth neu mae gofynion cymorth yn uwch.

Thema 4: Newid Cyd-destun

Trosolwg

62. Mae'r Adolygiad yn archwilio'r cyd-destun newidiol ers cyflwyno PIP, a'r effaith y mae hyn wedi'i chael ar PIP a chymdeithas ehangach. Trwy'r thema hon mae'r Adolygiad yn ystyried pa newidiadau sydd wedi cyfrannu at y cynnydd yn nifer yr hawlwr PIP, a sut mae PIP yn addasu i'r dyfodol a'r newidiadau ehangach sydd eu hangen i wneud i PIP weithio.

- Dywed ymatebwyr fod PIP yn gweithredu mewn cyd-destun sy'n newid, a nodweddir gan gymhlethdod cynyddol yn anghenion pobl, newidiadau yn y mathau o gyflyrau y mae pobl yn eu profi, a chysylltiadau agosach â gwasanaethau eraill. Maent hefyd yn nodi bod y cyd-destun hwn wedi esblygu dros amser, gan dynnu sylw nid yn unig at y nifer cynyddol o bobl sy'n hawlio PIP ond hefyd at newidiadau yn y ffordd y mae cyflyrau'n cael eu cyflwyno a sut mae unigolion yn eu profi a'u rheoli yn eu bywyd bob dydd.
- Mae ymatebwyr yn disgrifio'r newidiadau hyn ochr yn ochr â phryderon bod y system yn seiliedig ar ragdybiaethau am gyflyrau sefydlog, sengl a mathau mwy gweladwy o anabledd.

Canfyddiadau allweddol

63. Mae dadansoddiad o ymatebion sy'n ymwneud â sut mae cyd-destun anabledd a phrofiad yr hawliwr wedi esblygu:

- Cyfeirir at gyflyrau iechyd lluosog a rhyngweithiol mewn tua **83% (~32,100)** o'r ymatebion, gan wneud hyn y nodwedd fwyaf cyson o ymatebion i'r Cais am Dystiolaeth ar gyfer y maes hwn.
- Mae cyflyrau llai gweladwy, gwybyddol, niwroamrywiol, ac iechyd meddwl yn ymddangos mewn tua **70% (~27,100)** o ymatebion, sy'n dangos presenoldeb sylweddol o gyflyrau sy'n anoddach eu harsylwi.
- Mae rhyngweithio rhwng PIP a systemau eraill, gan gynnwys y GIG/gofal iechyd, cyflogaeth, gofal a gwasanaethau cymorth ehangach, yn ymddangos mewn tua **75% (~29,000)** o ymatebion, gan dynnu sylw at gyd-ddibyniaeth uchel rhwng systemau.
- Mae pwysau allanol, gan gynnwys costau byw cynyddol a galwadau cynyddol am wasanaethau, yn cael eu crybwyll mewn **88% (~34,100)** o'r ymatebion.

Negeseuon allweddol ar Thema 4

Cymhlethdod cynyddol cyflyrau'r hawlydd

- Mae ymatebwyr yn aml yn disgrifio cymhlethdod cynyddol yn y cyflyrau y mae pobl yn eu profi, gan gynnwys cael mwy nag un cyflwr.
- Mae'r rhain yn cynnwys cyfuniadau o gyflyrau iechyd corfforol, cyflyrau iechyd meddwl, niwroamrywiaeth, a namau synhwyraidd neu wybyddol.
- Dywed ymatebwyr nad yw'r cyflyrau hyn yn gweithredu ar wahân, ond gallant orgyffwrdd a rhyngweithio â'i gilydd, gan effeithio ar sut mae pobl yn profi bywyd bob dydd. Maent yn disgrifio hyn fel gwneud anghenion yn anoddach i'w deall o fewn y broses asesu.
- Mae ymatebwyr yn cyfeirio at heriau wrth ddeall effaith gyffredinol cyflyrau lluosog, ystyried tystiolaeth ar eu traws, a chymhwyso meini prawf asesu yn gyson.
- Dywed ymatebwyr, wrth i nifer a chymhlethdod y cyflyrau gynyddu, eu bod yn ei chael hi'n anoddach i'w hanghenion gael eu hadlewyrchu'n llawn a'u hasesu'n gywir.

Cyflyrau llai gweladwy ac amrywiol

- Mae ymatebwyr yn aml yn cyfeirio at gyflyrau nad ydynt bob amser yn weladwy neu nad ydynt yn aros yr un fath dros amser. Mae'r rhain yn cynnwys

cyflyrau iechyd meddwl, niwroamrywiaeth, cyflyrau sy'n gysylltiedig â blinder, ac anawsterau synhwyrdd.

- Dywed ymatebwyr y gall y cyflyrau hyn newid dros amser, yn dibynnu ar y sefyllfa, ac yn aml yn seiliedig ar brofiadau mewnol nad ydynt yn hawdd eu harsylwi.
- Mae llawer o ymatebwyr yn disgrifio sut y gall eu gallu i weithredu newid o ddydd i ddydd, ar draws gwahanol amgylcheddau, neu yn dibynnu ar ffactorau fel lefelau egni, straen, neu iechyd.
- Mae ymatebwyr yn dweud y gall hyn ei gwneud hi'n anodd i'r broses asesu adlewyrchu eu hanghenion, yn enwedig pan mae'n dibynnu ar arsylwadau ar un adeg neu ddisgwyliadau y bydd y gallu yn parhau i fod yn gyson.
- Mae rhai ymatebwyr hefyd yn disgrifio heriau wrth dderbyn canlyniadau cyson lle mae eu cyflwr yn newid dros amser. Maent yn cyfeirio at anawsterau o ran cael anghenion sy'n amrywio neu lai gweladwy wedi'u cydnabod yn llawn o fewn y system.

Rhyngweithio â systemau a gwasanaethau ehangach

65. Mae ymatebwyr yn adrodd rhyngweithio rhwng PIP a systemau eraill, gan gynnwys:

- gwasanaethau gofal iechyd (GIG)
- cymorth cyflogaeth (gan gynnwys Mynediad at Waith)
- Credyd Cynhwysol
- darpariaeth awdurdodau lleol a gofal cymdeithasol

66. Mae ymatebwyr yn adrodd am faterion sy'n gysylltiedig â'r rhyngweithiadau hyn, gan gynnwys:

- dyblygu gofynion tystiolaeth
- amrywiad yn y ffordd y mae angen yn cael ei ddehongli ar draws gwahanol systemau
- cydlynu cyfyngedig rhwng gwasanaethau

67. Mae ymatebion yn nodi'r angen:

- ymgysylltu â systemau lluosog ar yr un pryd
- cwblhau prosesau tebyg ar gyfer gwahanol wasanaethau
- rheoli penderfyniadau neu ddisgwyliadau gwahanol ar draws systemau

68. Mae ymatebwyr yn adrodd bod y rhyngweithiadau hyn yn ychwanegu cymhlethdod ac yn cyfrannu at y gofynion gweinyddol a gwybyddol a ddisgrifir yn adrannau cynharach.

Pwysau allanol a chyd-destun sy'n newid

69. Mae'r cyd-destun ehangach y mae PIP yn gweithredu ynddo hefyd yn newid, yn enwedig mewn perthynas â:

- costau byw cynyddol
- costau ynni
- galw cynyddol ar wasanaethau iechyd a gofal

70. Mae ymatebwyr i'r Cais am Dystiolaeth yn awgrymu bod y ffactorau hyn yn cynyddu dibyniaeth ar PIP fel modd o gynnal annibyniaeth a rheoli costau hanfodol.

5. Yr hyn a ddywedodd gwahanol grwpiau o bobl wrthym

Ymatebion sefydliadol

- Pwysleisio pwysigrwydd PIP o fewn system ehangach. Maent yn ei ddisgrifio nid yn unig fel cymorth ar gyfer costau ychwanegol anabledd, ond hefyd fel ffynhonnell sefydlogrwydd ariannol ochr yn ochr â gwasanaethau iechyd, gofal cymdeithasol, tai a chyflogaeth.
- Dywed ymatebwyr fod PIP yn aml yn cael ei ddefnyddio i fynd i'r afael â bylchau mewn gwasanaethau eraill, gan gynnwys oedi mewn gofal iechyd, llai o ddarpariaeth gofal cymdeithasol a chostau tai neu drafnidiaeth uchel. Maent hefyd yn nodi y gall newidiadau i PIP gael effeithiau ehangach, megis mwy o ddibyniaeth ar ofalwyr, gwasanaethau awdurdodau lleol a chymorth argyfwng.
- Mae ymatebwyr yn tynnu sylw at heriau wrth gael a chyflwyno tystiolaeth, gan gynnwys oedi mewn diagnosis, mynediad cyfyngedig at fewnbwn arbenigol a chost dogfennaeth.
- Mae ymatebwyr yn nodi y gall y ffactorau hyn effeithio ar sut mae angen yn cael ei dystiolaethu, ac y gall canlyniadau gael eu dylanwadu nid yn unig gan lefel yr angen ond gan fynediad at dystiolaeth briodol a'r gallu i'w chyflwyno.
- Disgrifio anawsterau wrth ddal cyflyrau sy'n amrywio, cronrus neu gyd-destun-, ac amrywiad yn y ffordd y cymhwysir meini prawf yn ymarferol.
- Mae ymatebwyr yn nodi y gall yr heriau hyn effeithio ar rai grwpiau yn fwy nag eraill, yn enwedig unigolion â-chyflyrau anweladwy, gwybyddol neu lluosog.

- Mae ymatebwyr yn dweud y gall gofynion gweinyddol effeithio ar a yw cymorth yn cael ei gyrchu'n llwyddiannus, nid yn unig sut mae'r system yn cael ei phrofi. Maent yn tynnu sylw at rôl cyngor, eiriolaeth a chymorth anffurfiol wrth alluogi unigolion i gwblhau prosesau, casglu tystiolaeth a herio penderfyniadau.
- Mae ymatebwyr yn awgrymu y gall canlyniadau amrywio yn dibynnu ar allu unigolyn i ymgysylltu â'r broses a disgrifio risg o ddatgysylltu neu roi'r gorau i'r broses, yn enwedig i'r rhai sydd ag anghenion cymhleth neu gefnogaeth gyfyngedig.
- Adrodd am amrywiad mewn gwneud penderfyniadau-ac angen aml i herio penderfyniadau cychwynnol. Maent yn tynnu sylw at newidiadau penderfyniadau wrth apêl, effaith gyfyngedig Ailystyried Gorfodol mewn rhai achosion, a phryderon am gysondeb adroddiadau asesu.
- Mae ymatebwyr hefyd yn adrodd bwysau ehangach y system, gan gynnwys costau byw cynyddol, galw cynyddol ar wasanaethau cyhoeddus a chyfyngiadau mewn mynediad at ofal iechyd a gofal cymdeithasol.
- Yn y cyd-destun hwn, mae ymatebion sefydliadol yn disgrifio mwy o ddibyniaeth ar PIP a'i ddefnydd i fynd i'r afael â bylchau mewn darpariaeth arall. Mae ymatebion yn dangos y gall y galw am PIP gael ei ddylanwadu gan ffactorau amgylcheddol ehangach yn ogystal â newidiadau mewn iechyd ac anabledd.

Unigolion ag anabledd neu gyflwr iechyd hirdymor

- Mae ymatebwyr yn disgrifio ystod o brofiadau yn eu rhyngweithio â'r system PIP. Maent yn adrodd heriau ymarferol ar draws gwahanol gamau o'r broses, gan gynnwys cwblhau ceisiadau, darparu gwybodaeth ategol, mynd drwy asesiadau, a llywio ailystyried ac apeliadau. Mae llawer yn disgrifio'r broses fel cymhleth, heriol ac anodd ei llywio.
- Thema gyson ar draws ymatebion yw'r profiad negyddol o asesu. Mae ymatebwyr yn aml yn adrodd nad yw asesiadau yn dal realiti eu bywydau bob dydd yn llawn, yn enwedig i bobl â chyflyrau sy'n amrywio, cronrus neu lai gweladwy. Mae rhai yn disgrifio teimlad nad ydyn nhw'n cael eu credu neu fod eu profiadau yn cael eu lleihau i ddisgrifiadau cul nad ydynt yn adlewyrchu eu hanghenion cyffredinol.
- Mae ymatebwyr hefyd yn tynnu sylw at effaith ymgysylltu â'r system ar eu lles. Mae llawer yn disgrifio teimladau o straen, gorbryder a straen emosiynol sy'n gysylltiedig â'r broses, yn enwedig yn ystod asesiadau, cyfnodau aros, a

rhyngweithio dro ar ôl tro â'r system. Mae rhai ymatebion yn dangos y gall y profiadau hyn effeithio ar eu gallu i ymgysylltu â'r broses dros amser.

- Mae nifer o ymatebion yn dangos anghysondeb rhwng dyluniad y system a phrofiad byw. Mae ymatebwyr yn disgrifio anawsterau wrth ddal effaith gyfunol cyflyrau lluosog, yn ogystal â heriau lle nad yw'r system yn adlewyrchu sut mae cyflyrau'n amrywio dros amser neu ar draws gwahanol gyd-destunau.
- Mae ymatebwyr hefyd yn disgrifio natur gronnol ymgysylltu â'r system. Disgrifir rhyngweithiadau ar draws sawl cam, gan gynnwys ceisiadau, ailasesiadau ac apeliadau, fel adeiladu dros amser, gan gyfrannu at faich gweinyddol ac emosiynol parhaus.

Gofalwyr

- Mae'r ymatebwyr yn disgrifio effaith gronnol y broses PIP ar ofalwyr, gan gynnwys y cymorth ychwanegol sydd ei angen i helpu unigolion i lywio ceisiadau, asesiadau ac anghydfodau. Maent yn nodi y gall hyn gynyddu cyfrifoldebau gofalu dros amser.
- Mae ymatebwyr yn adrodd bod gofynion gweinyddol yn her allweddol o fewn y system PIP a gallant gyfrannu at y baich cyffredinol a brofir gan ofalwyr.
- Mae ymatebwyr yn nodi bod y broses PIP yn gysylltiedig â gofid seicolegol, yn enwedig mewn perthynas ag ailasesiadau ac apeliadau. Maen nhw'n adrodd y gall hyn effeithio ar unigolion a'r rhai sy'n darparu gofal.
- Mae'r ymatebwyr hefyd yn tynnu sylw at y rôl y mae gofalwyr yn ei chwarae wrth gefnogi casglu tystiolaeth, cyfathrebu â gwasanaethau a rheoli hawliadau parhaus. Maent yn nodi y gall mynediad at gymorth ac arweiniad ddylanwadu ar ba mor effeithiol y mae gofalwyr yn gallu cyflawni'r rôl hon.
- Mae'r ymatebwyr yn awgrymu y gall gofynion y broses effeithio ar les a gallu gofalwyr eu hunain, yn enwedig pan fo cymorth yn gyfyngedig neu mae anghenion yn gymhleth.

Clinigwyr

- Mae'r ymatebwyr yn tynnu sylw at faterion sy'n ymwneud â dehongli a defnyddio tystiolaeth glinigol o fewn y broses PIP. Maent yn adrodd nad yw tystiolaeth feddygol bob amser yn cael ei adlewyrchu'n gywir mewn penderfyniadau, yn enwedig ar gyfer cyflyrau cymhleth, sy'n amrywio neu lai gweladwy.
- Mae ymatebwyr yn nodi bod dulliau asesu yn dibynnu ar--arsylwadau pwynt mewn amser, sydd efallai ddim yn cyd-fynd â dealltwriaeth glinigol hydredol o gyflwr unigolyn.

- Mae ymatebwyr hefyd yn adrodd gwahaniaethau rhwng asesiadau clinigol ac asesiadau swyddogaethol o fewn y system. Maent yn awgrymu y gall hyn arwain at amrywiaeth yn y ffordd y mae angen yn cael ei ddeall a'i gymhwyso wrth wneud penderfyniadau-.

Academyddion

- Mae ymatebwyr yn tynnu sylw at faterion sy'n ymwneud â safonau tystiolaeth a dylunio system o fewn PIP. Maent yn adrodd nad yw'r model asesu yn adlewyrchu'n llawn cymhlethdod neu amrywioldeb cyflyrau iechyd.
- Mae ymatebwyr yn nodi bod cyfyngiadau strwythurol yn y ffordd y mae tystiolaeth yn cael ei dehongli a'i chymhwyso o fewn gwneud penderfyniadau-, a allai effeithio ar sut mae angen yn cael ei asesu.
- Mae ymatebwyr yn awgrymu bod angen mwy o aliniad rhwng bwriad polisi, y defnydd o dystiolaeth, a sut mae'r system yn gweithredu yn ymarferol.

Melinau trafod-

- Mae'r ymatebwyr yn tynnu sylw at faterion sy'n ymwneud â fframio polisi a sut mae'r system yn gweithredu. Maent yn adrodd bod llawer o faterion lefel system yn adlewyrchu nodweddion dylunio strwythurol yn hytrach na phroblemau gweithredol ynysig.
- Mae ymatebwyr yn nodi patrymau cyson o amrywioldeb wrth wneud penderfyniadau, ac effaith ailasesu o fewn y system.
- Mae ymatebwyr yn adrodd nad yw'r system yn cynhyrchu canlyniadau tebyg yn gyson ar draws gwahanol grwpiau, gan adlewyrchu gwahaniaethau yn y ffordd y mae prosesau a meini prawf yn cael eu cymhwyso yn ymarferol.
- Mae ymatebwyr yn awgrymu y dylai diwygio ganolbwyntio ar sut mae gwahanol rannau o'r system yn rhyngweithio, yn hytrach na newidiadau i elfennau unigol ar wahân.

Cynrychiolwyr etholedig (ASau)

- Mae ymatebwyr yn codi pryderon am y broses asesu, gan adrodd nad yw bob amser yn cyfleu angen y byd go iawn, yn enwedig ar gyfer cyflyrau iechyd sy'n amrywio, cymhleth neu iechyd meddwl.
- Mae ymatebwyr yn disgrifio'r profiad o hawlio PIP fel un llawn straen, trallodus neu'n wrthwynebol.
- Mae'r ymatebwyr yn tynnu sylw at bwysau ehangach sy'n dylanwadu ar y galw am PIP, gan gynnwys costau byw, newidiadau mewn iechyd, oedi wrth gael mynediad at ofal iechyd, bylchau mewn gofal cymdeithasol ac cyflyrau'r farchnad lafur.

- Mae ymatebwyr yn adrodd pryderon ynghylch gwneud penderfyniadau cychwynnol, gan gyfeirio at rôl Ailystyried Orfodol a phrosesau tribiwnlys wrth newid canlyniadau.
- Mae ymatebwyr yn nodi y dylai tystiolaeth feddygol ac arbenigedd arbenigol chwarae mwy o ran wrth wneud penderfyniadau-.

Anhysbys / Ni ellir ei adnabod

Adlewyrchir ymatebion lle nad oedd unrhyw grŵp wedi'i ddewis yn y canfyddiadau cyffredinol.

6. Camau nesaf

71. Mae'r grŵp llywio yn ddiolchgar i bawb a ymatebodd i'r Cais am Dystiolaeth. Mae'r canfyddiadau hyn yn rhan bwysig o'r sylfaen dystiolaeth a byddant yn llywio cam nesaf gwaith yr Adolygiad.

72. Bydd y canfyddiadau hyn, ochr yn ochr â thystiolaeth ehangach ac ymgysylltu ar draws yr Adolygiad, yn llywio dadansoddiad polisi'r grŵp llywio a'i ddatblygiad argymhellion.

73. Bydd ymgysylltu parhaus â phobl anabl, gofalwyr, sefydliadau a gweithwyr proffesiynol yn parhau i lywio'r gwaith hwn.

Atodiad A: Cais am Dystiolaeth Adolygiad Timms

Cyflwyniad

Pwrrpas yr alwad hon am dystiolaeth yw casglu adborth a mewnwelediad i lywio Adolygiad Timms o Daliad Annibyniaeth Personol (PIP). Mae'r cais am dystiolaeth hwn yn cael ei gweinyddu gan yr Adran Gwaith a Phensiynau (DWP) ar ran grŵp llywio Adolygiad Timms. Mae'r grŵp llywio yn awyddus i glywed gan sefydliadau ac unigolion sydd â gwybodaeth sy'n berthnasol i'r Adolygiad.

Gwybodaeth allweddol

Mae'r llywodraeth wedi lansio Adolygiad Timms i sicrhau bod Taliad Annibyniaeth Personol (PIP) yn deg ac yn addas ar gyfer y dyfodol mewn byd sy'n newid, ac yn helpu i gefnogi pobl anabl i gyflawni gwell iechyd, safonau byw uwch a mwy o annibyniaeth, gan gynnwys drwy gyflogaeth.

Pwrrpas PIP yw darparu cyfraniad at y costau ychwanegol sy'n wynebu pobl anabl a phobl â chyflyrau iechyd hirdymor. Rydym yn cynnal yr Adolygiad gyda'r nod o sicrhau bod PIP yn nodi effaith cyflyrau iechyd ac anabledd hirdymor yn y byd modern yn effeithiol. Mae'r Adolygiad yn cael ei gyd-gynhyrchu gyda phobl anabl, y sefydliadau sy'n eu cynrychioli, gofalmwyr, clinigwyr, arbenigwyr, ASau a rhanddeiliaid eraill.

Mae'r Adolygiad yn cael ei gyd-gadeirio gan Syr Stephen Timms, y Gweinidog dros Nawdd Cymdeithasol ac Anabledd; Sharon Brennan a Dr Clenton Farquharson CBE. Mae'r cyd-gadeiryddion yn gweithio gyda grŵp llywio o 12 aelod sy'n cyd-arwain cyd-gynhyrchu'r Adolygiad. Mae'r grŵp llywio yn dwyn ynghyd ystod o brofiadau byw, arbenigedd, a nodweddion amrywiol.

Mae'r grŵp llywio wedi llunio pedair thema sy'n ffocws yr alwad hon am dystiolaeth, sy'n cael ei chynnal ar eu rhan gan DWP. Mae ymrwymiad cryf gan y grŵp llywio i wneud yr holl ymgysylltiad a gynhelir fel rhan o gyd-gynhyrchu Adolygiad Timms, gan gynnwys yr alwad hon am dystiolaeth, mor hygyrch â phosibl. Bydd y wybodaeth a geir o'r alwad hon am dystiolaeth yn darparu tystiolaeth a mewnwelediad beirniadol i gefnogi'r grŵp llywio i ddatblygu ei argymhellion.

Gallwch ddarllen mwy am y [Cylch Gorchwyl ar](#) gyfer yr Adolygiad, sut y bydd yn gweithredu yn ymarferol a gwybodaeth am y Cyd-gadeiryddion ac aelodau'r grŵp llywio o'r dogfennau a ddarperir ar [dudalen Adolygiad Timms ar](#) GOV.UK.

Mae rhagor o wybodaeth am PIP, a sut i hawlio, ar gael yn GOV.UK ar y [canllaw asesu Taliad Annibyniaeth Personol \(PIP\)](#) a [Thaliad Annibyniaeth Personol \(PIP\)](#) ar gyfer tudalennau canllawiau Darparwyr Asesu.

Disgrifiad o'r Cais am Dystiolaeth

Mae'r alwad hon am dystiolaeth wedi'i hanelu at sefydliadau ac unigolion sydd â gwybodaeth sy'n berthnasol i'r Adolygiad. Mae'r alwad hon am dystiolaeth yn cael ei gweinyddu gan y DWP ar ran grŵp llywio Adolygiad Timms. Mae Adolygiad Timms wedi ymrwmo i ymgysylltu â phobl anabl, y sefydliadau sy'n eu cynrychioli, gofawyr, clinigwyr, arbenigwyr, ASau a rhanddeiliaid eraill, fel bod ystod eang o safbwyntiau a lleisiau yn cael eu clywed. Y pwrpas yw casglu tystiolaeth gan yr holl bartïon â diddordeb i lywio'r Adolygiad.

Mae'r Adolygiad yn croesawu tystiolaeth a mewnwleidiad gan unigolion a sefydliadau sydd â phrofiad, gwybodaeth ac arbenigedd byw neu ddysgedig. Gall tystiolaeth fod ar sawl ffurf a gallai gynnwys cyflwyniadau ysgrifenedig, data presennol neu ddadansoddiad neu adroddiadau heb eu cyhoeddi.

Bydd yr alwad hon am dystiolaeth yn rhan o raglen ehangach o ymgysylltu â rhanddeiliaid a fydd yn cael ei bennu gan y grŵp llywio. Mae'r alwad hon am dystiolaeth ar agor o 19 Mawrth 2026 a bydd yn cau ar 11:59pm ar 28 Mai 2026. Bydd yr holl dystiolaeth a gyflwynir ar gael i'r grŵp llywio. Yn ogystal, bydd DWP yn creu ymateb cryno i gefnogi'r grŵp llywio i gydgrynhoi'r dystiolaeth a dderbyniwyd.

Cais am Dystiolaeth

Hoffai'r Adolygiad gasglu adborth a mewnwleidiad yn ymwneud â'r meysydd a amlinellir yn y [Cylch Gorchwyl](#).

O'r Cylch Gorchwyl, mae'r grŵp llywio wedi llunio gwaith yr Adolygiad o amgylch pedair thema allweddol:

- rôl a phwrpas PIP
- cymhwysedd, tegwch a thegwch wrth ddyfarnu PIP
- profiad o hawlio PIP
- cyd-destun newid a'r effaith ar PIP wedi'i ategu gan rai meysydd penodol yr hoffai'r grŵp ganolbwyntio arnynt

Themâu allweddol

Thema 1 - Rôl a phwrpas PIP

Bydd yr Adolygiad yn archwilio a yw PIP yn cyflawni ei bwrpas arfaethedig. Trwy'r thema hon, mae gan yr Adolygiad ddiddordeb mewn deall beth ddylai PIP fod yn ei wneud i gefnogi pobl anabl a phobl â chyflyrau iechyd hirdymor.

Mae'r cwestiwn isod i helpu i ysgogi meddwl ar y thema hon:

Pa mor effeithiol y mae PIP yn cyflawni ei rôl a'i bwrpas arfaethedig?

Er eich bod yn rhydd i gyflwyno unrhyw dystiolaeth sy'n ymwneud â rôl a phwrpas PIP, mae gan yr Adolygiad ddiddordeb arbennig mewn tystiolaeth sy'n ymwneud â:

- rôl PIP wrth alluogi pobl anabl a'r rhai sydd â chyflyrau hirdymor i fyw'n annibynnol a chymryd rhan lawn mewn cymdeithas (o'r Cylch Gorchwyl)
- pa rôl y gallai ac y dylai'r asesiad ei chwarae wrth ddatgloi cymorth ehangach er mwyn cyflawni safonau byw uwch a mwy o annibyniaeth yn well (o'r Cylch Gorchwyl)
- i ba raddau y deallir diben PIP
- beth mae'n ei olygu i fyw'n annibynnol a beth mae hyn yn ei olygu i PIP
- rôl PIP wrth alluogi a chefnogi pobl i wneud gweithgarwch ystyrlon, gan gynnwys cyflogaeth
- ffactorau sy'n effeithio ar y costau ychwanegol sy'n wynebu pobl anabl
- canfyddiadau o PIP mewn cymdeithas a sut mae hyn yn effeithio ar ryngweithio pobl â PIP
- gweledigaeth ac uchelgeisiau ehangach ar gyfer PIP a phobl anabl

Thema 2 - Cymhwysedd, tegwch a thegwch wrth ddyfarnu PIP

Bydd yr Adolygiad yn archwilio cymhwysedd, tegwch a thegwch wrth ddyfarnu PIP. Trwy'r thema hon bydd yr Adolygiad yn ystyried yr hyn y mae pobl eisiau i PIP ei asesu, sut mae hyn yn cael ei wneud, a'r rhwystrau y gall pobl eu hwynebu wrth gael mynediad at PIP.

Mae'r cwestiwn isod i helpu i ysgogi meddwl ar y thema hon:

A yw'r asesiad PIP, gan gynnwys y meini prawf asesu, yn dal effaith cyflyrau iechyd ac anabledd hirdymor yn y byd modern yn effeithiol, ac yn darparu mynediad teg i'r cymorth gywir ar y lefel gywir ar draws y system fudd-daliadau?

Er eich bod yn rhydd i gyflwyno unrhyw dystiolaeth sy'n ymwneud â thegwch a thegwch wrth ddyfarnu PIP, mae gan yr Adolygiad ddiddordeb arbennig mewn tystiolaeth sy'n ymwneud â:

- y meini prawf asesu ar gyfer elfennau Symudedd a Byw Beunyddiol PIP – gan gynnwys gweithgareddau, disgrifyddion a phwyntiau cysylltiedig – ac a yw'r rhain yn dal effaith cyflyrau iechyd hirdymor ac anabledd yn y byd modern yn effeithiol (o'r Cylch Gorchwyl)
- a ddylid ystyried unrhyw dystiolaeth arall ochr yn ochr â'r asesiad swyddogaethol i adlewyrchu'n deg effaith byw gyda chyflwr iechyd hirdymor neu anabledd (o'r Cylch Gorchwyl)
- sut y gallai'r asesiad PIP ddarparu mynediad teg i'r cymorth cywir ar y lefel gywir ar draws y system fudd-daliadau (o'r Cylch Gorchwyl)
- Rhyngweithiadau PIP â mathau eraill o gymorth, a sut y gellir ei ddefnyddio i gwmpasu bylchau mewn cymorth ehangach
- y defnydd o dystiolaeth wrth wneud penderfyniadau dyfarnu PIP
- y rhwystrau ychwanegol y gall pobl, fel y rhai sydd â nodweddion gwarchodedig, o wahanol grwpiau economaidd-gymdeithasol, neu mewn gwahanol leoliadau, eu hwynebu
- darpariaethau ar gyfer pobl â chyflyrau sy'n amrywio, lluosog ac episodig
- y defnydd o dechnoleg yn y broses casglu tystiolaeth

Thema 3 - Profiad o hawlio PIP

Bydd yr Adolygiad yn archwilio'r profiad o hawlio PIP, o wneud cais hyd at dderbyn neu herio penderfyniad ac adolygiadau dyfarnu dilynol. Trwy'r thema hon bydd yr Adolygiad yn ystyried profiad cyfredol pobl sy'n hawlio PIP, a sut y gellid gwella hyn.

Mae'r cwestiwn isod i helpu i ysgogi meddwl ar y thema hon:

Beth yw profiad pobl sy'n hawlio PIP ac a yw hyn yn amrywio ar gyfer gwahanol grwpiau o bobl?

Er eich bod yn rhydd i gyflwyno unrhyw dystiolaeth sy'n ymwneud â'r profiad o hawlio PIP, mae gan yr Adolygiad ddiddordeb arbennig yn:

- Ymddiriedaeth cwsmeriaid yn y broses
- y broses asesu a'r profiad

- cydraddoldeb a chynhwysiant yn y broses
- canfyddiad ac ymddiriedaeth y cyhoedd yn y system PIP
- Cyfathrebu a Hygyrchedd
- hyfforddiant a sgiliau gweithwyr proffesiynol
- addasiadau rhesymol trwy gydol y broses hawlio
- defnyddio darparwyr asesu allanol
- y broses adolygu dyfarniadau
- Y broses apelio
- rôl technoleg, gan gynnwys y defnydd posibl o AI, yn y broses

Thema 4 - Cyd-destun sy'n newid a'r effaith ar PIP

Bydd yr Adolygiad yn archwilio'r cyd-destun newidiol ers cyflwyno PIP, a'r effaith y mae hyn wedi'i chael ar PIP a chymdeithas ehangach. Trwy'r thema hon, bydd yr Adolygiad yn ystyried pa newidiadau sydd wedi cyfrannu at y cynnydd yn nifer yr hawlwr PIP, a sut mae PIP yn addasu i'r dyfodol a'r newidiadau ehangach sydd eu hangen i wneud i PIP weithio.

Mae'r cwestiwn isod i helpu i ysgogi meddwl ar y thema hon:

Beth sydd wedi newid yn y gymdeithas ehangach a'r gweithle ers 2013 (ac y gellid disgwyl iddo newid yn y dyfodol), sut mae hyn wedi effeithio ar PIP ac a oes angen i PIP newid yn unol â hynny?

Er eich bod yn rhydd i gyflwyno unrhyw dystiolaeth sy'n ymwneud â'r cyd-destun newidiol ac addasrwydd PIP ar gyfer y byd modern, mae gan yr Adolygiad ddiddordeb arbennig mewn tystiolaeth sy'n ymwneud â:

- y ffactorau sy'n cyfrannu at gynnydd yn nifer y bobl anabl yn y gymdeithas, gan gynnwys cyflyrau, oedrannau a phobl gwahanol, yn ogystal â salwch terfynol
- effaith newidiadau mewn cymdeithas ehangach ar achosion anabledd a'r nifer cynyddol o hawlwr PIP
- effaith newidiadau yn y gweithle a'r farchnad lafur
- hyblygrwydd PIP i addasu i newidiadau yn y dyfodol mewn anabledd a chymdeithas

- addasu i ddiddymu'r Asesiad Gallu Gwaith (WCA) yn y dyfodol a newidiadau eraill i fudd-daliadau
- sut y gall PIP aros o fewn terfynau ariannol sefydlog

Ymateb i'r cais am dystiolaeth hwn

Mae'r Adolygiad yn gwahodd ymatebion i'r cais am dystiolaeth hwn erbyn 11:59 pm ar 28 Mai 2026.

Ar-lein

Ymatebwch i'r alwad hon am dystiolaeth gan ddefnyddio'r [ffurflen ar-lein](#). Gallwch gyflwyno'ch ymateb yn ddienw.

Os yw'ch ymateb yn cynnwys atodiadau, neu'n fwy na therfyn nodau y ffurflen ar-lein, e-bostiwch eich ymateb atom ar timmsreview.callforevidence@dwp.gov.uk.

Drwy'r post

Os hoffech ymateb drwy'r post, postiwch eich ymateb i'r Adran Gwaith a Phensiynau yn y cyfeiriad canlynol:

The Timms Review
Disability and Health Strategy Directorate
Department for Work and Pensions
Floor Two
Caxton House
London
SW1H 9NA

Trwy e-bost

Gallwch anfon e-bost atom ar timmsreview.callforevidence@dwp.gov.uk i ddarganfod ffyrdd amgen o gyflwyno ymateb (er enghraifft, trwy sain). Gallwch hefyd ddefnyddio'r cyfeiriad e-bost hwn os yw'ch ymateb yn cynnwys atodiadau neu'n fwy na therfyn nodau'r ffurflen ar-lein.

Gallwch gyflwyno fideo yn iaith Arwyddion Prydain i timmsreview.bsl@dwp.gov.uk.

Sicrhewch bod ymatebion i'r Cais am Dystiolaeth yn cael eu cyflwyno cyn y dyddiad cau sef 11:59 pm ar 28 Mai 2026.

Hygyrchedd

Mae'r alwad hon am dystiolaeth wedi'i chyhoeddi mewn fersiynau hygyrch gan gynnwys iaith Arwyddion Prydain, Hawdd ei Ddarllen, sain, Braille, print bras a chyfieithiad Cymraeg. I ofyn am fersiwn Braille neu gopiâu corfforol o fersiynau hygyrch cyhoeddedig eraill o'r alwad hon am dystiolaeth, anfonwch e-bost atom ar timmsreview.callforevidence@dpw.gov.uk.

Camau nesaf

Unwaith y bydd y Cais am Dystiolaeth yn dod i ben ar 28 Mai 2026, bydd yr holl dystiolaeth a gyflwynir ar gael i'r grŵp llywio i lywio cam nesaf yr Adolygiad. Yn ogystal, bydd DWP yn creu ymateb cryno i gefnogi'r grŵp llywio i gydgrynhoi'r dystiolaeth a dderbyniwyd. Bydd crynodeb o'r ymatebion a dderbyniwyd yn cael ei gyhoeddi yn ystod yr Adolygiad, fel y penderfynir gan y grŵp llywio.

Diogelu data a chyfrinachedd

Bydd yr Adran Gwaith a Phensiynau yn dadansoddi ac yn crynhoi'r ymatebion ac efallai y bydd yn defnyddio Deallusrwydd Artiffisial i gynorthwyo gyda thrin ymatebion - bydd hyn o dan oruchwyliaeth ddynol ac ni fydd yn disodli barn ddynol wrth ystyried dystiolaeth. Gellir cyhoeddi fersiwn ddienw o'ch ymateb mewn rhestr o ymatebion, mewn crynodeb o'r ymatebion a dderbyniwyd, ac mewn unrhyw adroddiadau adolygu dilynol. Efallai y byddwn hefyd yn rhannu eich data personol pan fo'n ofynnol yn ôl y gyfraith, er enghraifft mewn perthynas â chais a wneir o dan Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Byddwn yn dileu gwybodaeth a allai eich adnabod, fel cyfeiriadau e-bost a rhifau ffôn o'r ymatebion hyn, ond ar wahân i hyn efallai y byddwn yn cyhoeddi ymatebion yn llawn. Gallwch adael gwybodaeth bersonol allan o'ch ymateb yn gyfan gwbl os byddai'n well gennych wneud hynny.

Atodiad B: Methodoleg a defnydd o Ddeallusrwydd Artiffisial (AI)

O ystyried y nifer fawr o ymatebion a dderbyniwyd, defnyddiodd DWP AI i gynorthwyo i syntheseiddio'r dystiolaeth gan ddefnyddio dull dan arweiniad dynol. Roedd y fethodoleg yn cynnwys model wedi'i gynllunio'n ofalus, lle'r oedd AI yn cefnogi graddfa, cysondeb ac effeithlonrwydd prosesu dystiolaeth, tra bod adolygwyr dynol yn cadw cyfrifoldeb am ddehongliad, cyd-destun a barn polisi.

Yn ymarferol, roedd hyn yn golygu bod pobl yn defnyddio'r teclun AI gan ddilyn fframwaith strwythuredig, aml-gam a gynlluniwyd i nodi themâu, patrymau a

mewnwelediadau ar lefel system sy'n dod i'r amlwg ar draws ymatebion i'r Cais am Dystiolaeth, wrth gynnal gwahaniad o'r camau hyn i sicrhau uniondeb dadansoddol a thryloywder.

Cynhaliwyd dadansoddiad gan ddefnyddio fframwaith llwyfannu, gyda phob cam wedi'i gynllunio i ddyfnhau mewnwelediad yn raddol wrth gynnal sylfaen dystiolaeth a disgyblaeth ddadansoddol.

Gellir crynhoi'r fframwaith fesul cam fel:

Cam 1 – Safoni a swpio cyflwyniadau: Trefnwyd ymatebion i mewn i strwythur cyson a'u prosesu mewn sypiau y gellir eu rheoli. Roedd hyn yn sicrhau cysondeb dadansoddol ac yn galluogi cyfeintiau mawr o dystiolaeth i gael eu trin yn effeithlon heb gyfaddawdu ansawdd.

Cam 2 - Echdynnu thematig a mapio tystiolaethol: Nodwyd themâu allweddol ar draws ymatebion gan ddefnyddio fframwaith codio strwythuredig. Roedd pob thema wedi'i gysylltu'n uniongyrchol â chyflwyniadau ffynhonnell, gan sicrhau llwybr archwilio tystiolaeth glir a chefnogi tryloywder yn y ffordd y cafodd canfyddiadau eu deillio.

Cam 3 – Adnabod patrymau a dadansoddi cyd-ddigwyddiad: Archwiliwyd perthnasoedd rhwng themâu i nodi patrymau ailadroddus a materion sy'n gysylltiedig yn gyffredin. Roedd hyn yn galluogi'r dadansoddiad i symud y tu hwnt i ymatebion unigol a nodi tueddiadau ehangach o fewn y set ddata.

Cam 4 - Meintioli, strwythuro signalau, a dadansoddi amllder: Cafodd themâu eu meintioli a'u strwythuro i asesu pa mor gyffredin oeddent, dosbarthiad ar draws grwpiau ymatebwyr, a phwysau tystiolaeth gyffredinol. Roedd hyn yn caniatáu i'r dadansoddiad wahaniaethu rhwng materion cyfaint uchel a'r rhai sydd, er yn llai aml, yn cael effaith sylweddol.

Cam 5 – Dadansoddiad dyfnder eilaidd ac adolygiad rhyngweithio thematig: Ar y cam hwn, archwiliodd y dadansoddiad y ffactorau sylfaenol a'r rhyngweithiadau rhwng themâu. Roedd hyn yn galluogi dealltwriaeth fanylach o sut mae materion yn cyfuno ac yn atgyfnerthu ei gilydd o fewn y system a ddisgrifiwyd gan ymatebwyr.

Cam 6 – Adnabod a blaenoriaethu signalau strategol: Yn olaf, nodwyd arwyddion dadansoddol gwerth uchel a'u gwahaniaethu o'r wybodaeth nad yw'n gysylltiedig. Roedd hyn yn galluogi blaenoriaethu mewnwelediadau allweddol, gan ganolbwyntio sylw ar y materion systemig mwyaf arwyddocaol sy'n dod i'r amlwg o'r dystiolaeth.

Galluogodd y dull cam wrth gam hwn y dadansoddiad i symud yn systematig o echdynnu tystiolaeth ddisgrifiadol tuag at gynhyrchu mewnwelediad o lefel uwch,

gan gynnal archwiliadwyedd ac olrheindedd llawn i gyflwyniadau ffynonellau unigol trwy godio strwythuredig a mapio tystiolaethol.

Defnyddiwyd dadansoddiad â chymorth AI i gefnogi'r camau prosesu sy'n canolbwyntio ar dystiolaeth, yn enwedig echdynnu thematig, gwirio cysondeb, adnabod patrymau, a chydgrynhoi strwythuredig ar draws cyfaint mawr o ymatebion.

Cafodd y fframwaith dadansoddol ei gyfyngu'n fwriadol i sicrhau bod allbynnau yn parhau i fod wedi'u seilio'n dynn ar dystiolaeth a gyflwynwyd. Roedd yr holl allbynnau yn destun sicrhau ac adolygiad ansawdd dynol arferol.

Roedd nifer o fesurau diogelu hefyd wedi'u rhoi ar waith o fewn y fframwaith dadansoddol i sicrhau bod allbynnau yn gadarn ac yn cynrychioli'r dystiolaeth a dderbyniwyd mewn ffordd gywir a chytbwys.

Roedd mesurau diogelu o fewn y fethodoleg yn cynnwys:

- sail dystiolaeth llym heb unrhyw gasgliad ar hap,
- fformatau allbwn strwythuredig a sgemâu codio,
- gwahanu rhwng echdynnu a dehongli,
- sensitifrwydd i amrywiaeth mewn iaith a phrofiad byw,
- ac amddiffyniad penodol o themâu amledd isel ond effaith uchel rhag cael eu cuddio gan batrymau dominyddol.

Roedd y fframwaith hefyd yn cydnabod bod ymatebion yn amrywio'n sylweddol o ran tôn, strwythur, arddull cyfathrebu, a chymhlethdod. Cafodd cyflwyniadau yn seiliedig ar brofiad byw, gan gynnwys cyfrifon emosiynol neu aflinol, eu trin fel cyfatebol yn ddadansoddol i gyflwyniadau wedi'u drafftio'n broffesiynol.

Integreiddio goruchwyliaeth ddynol trwy gydol y broses ddadansoddol i sicrhau atebolrwydd, sicrhau ansawdd, a disgyblaeth ddehongli.

Roedd allbynnau hefyd yn destun adolygiad dynol strwythuredig at ddibenion sicrhau ansawdd. Cadwodd adolygwyr dynol awdurdod a barn gwneud penderfyniadau ym mhob cam ac ymyrodd lle bo angen i ddilysu allbynnau, cywiro gwallau, asesu cysondeb thematig, adolygu canfyddiadau risg uchel neu effaith uchel a sicrhau aliniad â'r fframwaith dadansoddol.

Dyluniwyd y fethodoleg yn fwriadol fel model dan arweiniad dynol, lle roedd AI yn cefnogi graddfa, cysondeb ac effeithlonrwydd prosesu tystiolaeth, tra bod adolygwyr dynol yn cadw cyfrifoldeb am ddehongli, cyd-destunoli a barn polisi.